

Rerum Novarum

Peter Wouters, 10 mei 2018

Vrienden en vriendinnen van onze beweging. Ik ben hier vandaag niet zomaar. Ik wil jullie vandaag een hart onder de riem steken, jullie bedanken van de grote inzet om onze beweging te laten leven, maar ik wil jullie vandaag ook meenemen in de dingen die vandaag, in 2018, nieuw en belangrijk zijn. Belangrijk in onze beweging, maar ook ver daarbuiten.

Ik wil straks een heel concrete oproep doen aan ieder van u, maar daarvoor moet ik eerst een vijftal belangrijke veranderingen toelichten, die volgens mij 3 antwoorden verdienen. Drie antwoorden die helemaal in strijd zijn met de aanpak die ik vandaag zie. Ik zal die antwoorden toelichten met enkele voorbeelden om dan inderdaad bij die oproep te eindigen.

RN is helemaal verweven met het DNA van onze beweging en is na 127 jaar nog steeds relevant. Letterlijk vertaald betekent Rerum Novarum 'Nieuwe dingen' en eigenlijk is dat ook wat we vandaag doen op dit feest. Nieuwe kwetsbaarheden van mensen benoemen en werken aan verandering. Alleen: we leven vandaag niet in een tijdperk van verandering, maar in een verandering van tijdperk. En dat is veel fundamenteeler.

Ik neem u even mee met veranderingen in de wereld die ons elke dag beïnvloeden. Zoals je zal zien, hebben wij die veranderingen niet onder controle. Wij kunnen maar een stukje ervan aanpakken. Maar voor dat stukje wordt het steeds belangrijker dat we goed weten wie wij zijn en wat wij willen.

De eerste verandering, waar we vandaag nog in elk nieuwsmagazine over mogen horen: De (Amerikaanse) bankencrisis(sen), met daarop volgend een economische crisis in heel Europa, maar ook in de rest van de wereld (2008 – 2018). Ze is maar net aan een herstel bezig en dat heeft haar sporen nagelaten. Zo blijven we zien dat er onrust is bij de hele bevolking. De besparingen die de voorbije periode zijn doorgevoerd (en misschien nog op ons afkomen), kregen omwille van de crisis de wind in de zeilen: iedereen vond besparen nodig en jammer, maar noodzakelijk. En dat maakte op zijn beurt plaats voor het populistisch discours. Vandaag spreekt de ene econoom over een krachtige economische revival, de andere dreigt al met een nieuwe crisis. Met opnieuw onzekerheid en onrust bij ons als gewone Belgen tot gevolg.

Een tweede. De internationale introductie van wat we 'deeleconomie' noemen. Wat moeten we hieronder verstaan? Hieronder vinden we sociale initiatieven (ruilhandel, repaircafé), nieuwe vormen van fondsenwerving (crowdfunding of growfunding, goede doelenacties, samenaankoop) en dienstverlening (uber taxi, uber eat, airbnb, autodelen, deelplatforms). Niet enkel zien we hierdoor antwoorden op nieuwe vraagstukken in de samenleving. Het creëert opnieuw onrust (nu dikwijls door de druk op de modellen van onze sociale bescherming), zorgt voor nieuwe opdeling tussen gebruikers en niet-gebruikers en door de vermenging van sociale en commerciële doelen brengt het ons naar een nieuwe kijk op onze samenleving. Ze zijn bovendien niet tegen te houden en ontstaan via online kanalen en een enorme technologische ontwikkeling op internationaal vlak.

Een derde: het saldo van migraties op internationaal vlak kende een piek in 2015. Door oorlogen en door economische migratie kwamen meer dan 15000 Roemenen (de grootste groep), bijna 15000 Fransen en zo'n 2000 Turken naar ons land, in totaal toen meer dan 58000 migranten. Wie applaus had verwacht omdat ons land snel met een tekort aan arbeidskrachten zal zitten is eraan voor de moeite. Niemand spreekt over de arbeidsmarkt van binnen 10 jaar. Niemand zet echt stevig in op gepaste inschakelbaarheid van deze groep, via vorming, opleiding en inburgering of integratie... Integendeel, de publieke opinie toont zich ongerust over de impact en de bijdrage van deze groep op ons land. En de zogenoemde ontwrichting die ze zouden veroorzaken.

Een vierde en stilaan goede bekende is het klimaat en het vraagstuk van duurzaamheid. Door schijnbaar grote tegenstellingen tussen landen (Amerika?) lijkt het een onafwendbare ontwikkeling en is de strijd nog hevig aan de gang. Intussen voelen we ons als (weerloos) slachtoffer tegen een niet-te-stoppen opwarming. Een wateroorlog, nieuwe droogtes, extreme weersomstandigheden, migraties omwille van klimaat en zeeniveau, ... gelukkig zien we positieve actie en erkenning van deze nieuwe uitdagingen naast toch opnieuw onrust en defaitisme.

Een laatste trend die ik wil benoemen is de samenstelling van gezinnen, die een fundamentele verandering ondergaat. De positie van het traditionele gezin binnen het geheel aan samenleevvormen is verzwakt, onder meer als gevolg van een forse toename van echtscheidingscijfers in de meeste Europese landen. Daarnaast is er een toename van het aantal alleenwonenden, en een daling van het aandeel gezinnen met kinderen. Een nieuw vraagstuk dat daardoor ontstaat is onze kijk op en aanpak van vereenzaming en de spanning tussen het gewenste gezinsmodel (partners met veelal kindwens) en de impact als dat niet lukt. Wij zijn als netwerk gespecialiseerd in het samenbrengen van mensen, maar ook voor onze partners vormt dit een uitdaging.

Vrienden, laat u niet ontmoedigen. Ik schets deze trends om aan te tonen dat er inderdaad nieuwe tijden zijn. Het zijn vijf evoluties die dit tijdsgewricht mee typeren en die ons als beweging uitdagen om als partner en uitdager van het beleid gepast de nieuwe kwetsbaarheden te zien. We moeten ze beoordelen en ernaar handelen. Het kernwoord lijkt wel 'onrust' of 'onzekerheid' bij al die veranderingen. En daar moet gepast naar gehandeld worden.

Hoe kunnen we dat doen?

De boodschap van vandaag is in de eerste plaats dat we die onrust en onzekerheid willen erkennen. We herkennen ze ook. Je ziet het dagelijks in je eigen leven. Ieder van ons spant zich in om diegenen die hij of zij lief heeft te behoeden van ongeluk, te voorzien van alle kansen op gezondheid en zelfontplooiing, te vrijwaren van armoede, vriendschap en liefde te laten ervaren. De inspanningen die we doen, via bijdragen aan de overheid en via ons dagelijks engagement, lijken wel bij de minste verschuiving op de arbeidsmarkt, de financiële markt, beleidsmaatregelen, ... onder druk te komen en onszelf in de problemen te brengen. We lijken extra kwetsbaar, bijna omwille van alle succes en de verwezenlijkingen die we al konden bereiken. Als het ware zijn we slachtoffer van succes. Terwijl de feiten dit tegenspreken, is het gevoel bij iedereen herkenbaar. De meeste vergelijkingen en cijfers geven aan dat wij ons, hier in België, nochtans in een uniek veilige en vervullende omgeving bevinden.

Naast de (h)erkenning willen we vandaag ook meer doen. De beste oplossing in deze veranderende tijden is het tegenovergestelde van wat we zien gebeuren.

De boventoon in onze samenleving vandaag is al te vaak:

- Zorg voor jezelf, dan ben je zeker
- De politiek beslist alleen, moei u niet
- Er zijn goede, maar ook slechte burgers en daar moeten we vanaf (en dan heb ik het niet over de stijl van communicatie die je vaak ziet: vuilgebekte reacties, vernederende verwijzingen, opmerkingen zonder de boodschap te kennen... enfin de trollen van deze wereld. Een recent fenomeen, dat de hele mediawereld vervuilt)

Dat, vrienden, is de boventoon die je hoort en leest in de media.

Maar in tegenstelling tot die boventoon ligt de goede oplossing niet in minder, maar net in meer samenwerking. En eigenlijk ligt dit veel meer in de aard van de mens, al vanuit onze eigen geschiedenis die ligt in de christelijke traditie. Werk samen, omdat je een verhaal deelt, een achtergrond van waarden en normen. Ze worden veel te weinig benoemd: kennen we ze nog? Weten

we nog wat echt belangrijk is? Onze drie antwoorden op die nieuwe tijden zijn daardoor geïnspireerd.

Zo kom ik tot drie vormen van samenwerking, die ons moeten aanvuren in de komende periode:

Werk samen, het is in je welbegrepen eigenbelang

Werk samen, kwaliteit van leven en van samen-leven komt niet vanzelf

Werk samen, en neem iedereen mee

Ik licht ze voor u toe.

Werk samen, het is in je welbegrepen eigenbelang

Zoals ik daarnet in de veranderingen al noemde, zijn er vandaag opnieuw heel wat kwetsbare mensen, nieuwe kwetsbare mensen: de ubereat-fietser die geen verzekering kan krijgen, de jongere die een lager loon krijgt en dus minder bescherming, de alleenstaande die het gezin moet draaiende houden, de oudere die geen plaats of geen betaalbare plaats in een rusthuis kan krijgen... in het verleden hebben we als beweging gebouwd en gewerkt aan systemen die voor solidariteit zorgden en op die manier het welbegrepen eigenbelang van mensen kon aanspreken om ervoor bij te dragen. Dat is ook vandaag de opdracht: het beleid en onze beweging bouwen samen aan nieuwe collectieve bescherming en mensen hebben zo geen reden meer om hun eigen verzekeringsmodel te zoeken. Zo werken we in het onderwijs aan nieuwe kansen voor her- en omscholing (er is nog maar pas een decreet voor opleidingsverlof goedgekeurd), bij onze partners Samana en Familiehulp werken we aan nieuwe vormen van ondersteuning, in het ACV aan een rechtvaardig pensioen. Want zeg nu zelf: doet het geen pijn als je een jongere hoort zeggen dat hij niet langer gelooft in een pensioen voor hem?

Werk samen, kwaliteit van leven en van samen-leven komt niet vanzelf

Het lijkt vandaag wel of de lokale politiek blind en doof is voor inspraak van de burger

Bij de gemeenteraadsverkiezingen in oktober staan tal van sociale en economische problemen hoog op de agenda. Lokale politici zullen u proberen te overtuigen met standpunten over de plaatselijke uitdagingen inzake mobiliteit, kinderopvang, zorg, cultuur, gemeentefinanciën, etc. Een thema dat vreemd genoeg minder aan bod komt maar zeker op lokaal niveau van fundamenteel belang is, is de mogelijkheid voor de georganiseerde burger om aan het beleid te participeren. En daar wringt het schoentje: vrijwilligers en burgers die via allerlei plaatselijke organisaties mee willen helpen om lokaal beleid vorm te geven, worden vandaag vaak niet meer serieus genomen.

Neem nu de jeugdbeleidsvoering van de lokale besturen. Uit onderzoek in 2017 van het Instituut voor de Overheid bij de KU Leuven blijkt duidelijk dat de participatie van kinderen en jongeren dramatisch daalt. Sinds het Jeugdbeleidsplan in 2014 is weggevallen, geven meer dan de helft van de jeugdleden aan dat ze minder betrokken zijn en minder invloed hebben op het lokale jeugdbeleid. Jongeren worden niet meer bij dat beleid betrokken, dat dus in de praktijk enkel door ambtenaren wordt vormgegeven. En dat terwijl het jeugdwerk steeds meer leden telt en de vinger aan de pols heeft bij jongeren zoals geen enkele andere lokale speler dat heeft. En dezelfde trend zien we bij andere advies- en overlegorganen. Soms worden de raden wel bevolkt, maar heeft men geen interesse om dit ernstig te nemen en er werk in te steken.

Ik weet wel, ook wij als middenveldorganisaties mogen daarbij niet blind zijn voor onze eigen tekortkomingen. Wanneer je als organisatie al decennia lang dezelfde mensen afvaardigt naar lokale

adviesraden, verliezen die dikwijls hun geloofwaardigheid. Want natuurlijk zorgen nieuwe geesten voor nieuwe inzichten of nieuwe kansen.

Vandaag roepen we daarom onze organisaties en de burgers op om zich goed te organiseren. Aan de lokale besturen vragen we uitdrukkelijk opnieuw te kiezen voor die lokale participatie en de adviesraden te herwaarderen. En Vlaanderen moet van de lokale ambtenaren de coach van die participatie maken. We hebben daarvoor trouwens een schitterend niveau ter beschikking: de provincie. Zij kan goede werkvormen verspreiden en begeleiden.

Vanuit rechtse hoek schermt men graag met het 'primaat van de politiek': eens je je bolletje op de stembrief hebt gekleurd, en dus gekozen hebt wie je mag vertegenwoordigen, heb je voldoende inspraak gehad. Het tegendeel is waar: de verkiezingen zijn de start van inspraak, niet het einde!

Ik roep jullie op om dit thema op te nemen in je eigen eisenbundel voor de politici.

Er liggen uitdagingen genoeg voor ons: straks zijn de OCMW's weg en hoe zal de inspraak dan verlopen? Straks is er het nieuwe decreet lokaal sociaal beleid: zijn gemeentes bereid de kansen die daarin zitten te grijpen? Straks zijn de PWA's overal omgevormd tot wijkwerken: is de inspraak nog beschikbaar?

Gelukkig zijn er in Vlaanderen nog goede, concrete voorbeelden van hoe burgerparticipatie wel z'n steentje bijdraagt aan het lokale beleid. *Een goed voorbeeld is InspirHerent, een initiatief van de gemeente Herent om de verschillende lokale adviesraden samen te brengen en gedurende een volledige dag te brainstormen over de grote lokale thema's.*

Werk samen, en neem iedereen mee

Mensen en groepen die omwille van het gevoerde beleid uit de boot (of de statistieken) vallen, groepen die door onderparticipatie aan de arbeidsmarkt opvallen, individuen die met pech ziek of minder valide worden, mensen die in relaties of op het werk de draad verliezen of opgebrand geraken ... er zijn vele manieren om niet tot de groep van 'hardwerkende Belg' te behoren. Laat ons niet ophouden de gepaste aandacht te geven aan mensen en groepen die vandaag al te snel als 'profiteurs', 'onaangepasten' of 'fraudeurs' worden weggezet. Met iedereen rekening houden en de snelheid voor iedereen gepast maken is de beste manier op de lange termijn een samenleving te behouden die voor een fundamentele zekerheid zorgt, ook als je pech hebt.

Vrienden,

Ik heb al veel te lang gesproken.

Ik heb opgeroepen om van samen-werking een nieuw "normaal" te maken. Om op te roepen voor een lokaal beleid waar overleg met het middenveld normaal en op een kwaliteitsvolle manier kan verlopen. Ik weet dat we op jullie kunnen rekenen. Het zijn dan ook jullie die de beweging zijn, ook al mag ik hier spreken.

Nogmaals bedankt daarvoor en veel succes!